

Büyük Batı-Rusya Çatışmasına Götürecek Bir Kilometre Taşı: Romanya ve Moldova'nın Birleşme İdeali

Ukrayna Savaşı, Avrupa kıtasında gömülü kalan birçok siyasi idealin gün yüzüne çıkmasına vesile oldu. Romanya ve Moldova'nın birleşmesi meselesi de bu gelişmeler içinde yerini alan konular arasında.

Rumen dilinin hâkim olduğu Baserabya (Moldova), Boğdan'la birlikte tarihsel olarak Büyük Romanya idealinin ana coğrafyaları arasında yer almakta. Uzun yıllar Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalan bu coğrafya, on dokuzuncu yüzyılda Çarlık Rusya'nın hâkimiyetine geçmişti. 1917 Sovyet Devrimi'nin ardından Rusya'dan özerklik kazanan Moldova, 1918'den 1940'a kadar Romanya Krallığı topraklarına dahil oldu.

1991'e gelindiğinde Moldova, SSCB'den bağımsızlığını ilan ederek kısa sürede Avrupa'nın en izole ülkesi konumuna düştü. Zira SSCB'nin dağılmasının ardından Doğu Avrupa ülkeleri AB'ye ve NATO'ya üye olurken Moldova Batı dünyası ile Rusya arasında tampon bölge olma rolünü sürdürmek durumunda kaldı. Ancak AB, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasının ardından Moldova, Ukrayna ve Gürcistan'ın katılımını içeren bir genişleme dalgasına yeşil ışık yakarak Moldova'da izolasyondan kurtulma umutlarının artmasına neden oldu. Lakin Moldova'nın AB'ye katılım kriterlerine uyum sağlamaktan uzak oluşu ve Doğu Avrupa'daki siyasi-askerî gerilim dikkate alındığında kısa vadede, Moldova'nın AB'ye katılımı uzak bir ütopya olarak kalmakta. Her şeye rağmen, AB'nin Rusya'ya karşı taktiksel hamlesi olan genişleme müjdesi, Moldova'da AB'ye katılım için çok daha kısa bir yol olan Romanya'yla birleşme fikrinin güçlenmesine vesile oldu.

Moldova'nın Romanya ile birleşme konusu 29 Mart'ta Romanya Parlamentosu'nda Moldova ile ortak düzenlenen "Baserabya'nın Romanya ile birleşmesinin Yüzüncü Yıl Dönümü" etkinliğinde güçlü bir şekilde gündeme geldi. Anma etkinliğinde yayımlanan deklarasyonda Romanya'nın Moldova halkı onayladığı takdirde birleşmeye hazır olduğu dile getirildi. Romanya hükümetinin başında olan Sosyal Demokrat Parti lideri Liviu Dragnea "Ben Moldova ile bütünleşmek ve tek bir ulus olarak Avrupa sahnesinde yer almaktan yanayım" ifadesinde bulundu. Ardından, 1975 Helsinki Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Konferansı'nın sonuç belgesinin sekizinci

maddesinde yer alan, Avrupa halklarının "eşitlik ve kendi kaderlerini belirleme" hakkına işaret etti. Ayrıca Dragnea, 1989'da Batı ve Doğu Almanya'nın birleşmesinin Moldova'nın Romanya ile birleşerek AB'ye dahil olması için emsal teşkil ettiğini belirtti.

Diğer taraftan, "Rumen halkının ve Rumencenin Bütünleşmesi" adlı toplantıda Moldova Parlamentosu Başkanı Adrian Candu Moldova'nın Avrupa bütünleşmesine dahil olabilmemesinin ancak Romanya'nın yardımıyla olacağını ifade etti. Moldova'daki Rusya yanlısı Sosyalist Parti ise bu adımı protesto ederek parlamento oturumuna katılmadı.¹ Ayrıca, Romanya'daki Macar kökenli azınlıkları temsil eden Macar Demokratlar Federasyonu (RMDSZ) parti temsilcisi Zoltan Csaba, Romanya'nın Moldova'daki Rumenlerin kendi kaderini tayin hakkını savunurken Erdel bölgesindeki Macarların özerklik talebini görmezden gelmesinin iki yüzlülük olduğunu belirtti.² Görüleceği üzere, Romanya ve Moldova'nın birleşme meselesi Erdel bölgesindeki ayrılıkçılığı tetikleme potansiyeli taşımakta. Ancak Transdinyester ve Gagauz Özerk Yeri, Romanya ve Moldova'nın birleşmesi halinde çok daha derin krizler çıkarma potansiyeline sahip.

Transdinyester, Rusya için stratejik ve askerî açıdan önem taşıyan bir bölge konumunda. Moldova'ya karşı tek taraflı bağımsızlık ilan eden Transdinyester, Birleşmiş Milletler üyesi hiçbir devlet tarafından tanınmaması nedeniyle sui generis bir görünüm çizmekte.

Moldova'nın Romanya'yla birleşmesine karşı Rusya'nın Transdinyester bölgesi üzerinden sürece müdahale etmesi olası görünüyor. Zira günümüze kadar Ukrayna ve Gürcistan'ın Batı ile bütünleşme girişimleri Rusya tarafından düzenlenen askerî müdahalelerle karşılık bulmuştu. Zelenski'nin AB ve NATO'ya girme çabalarına karşı Rusya'nın Donetsk ve Luhansk bölgeleri üzerinden askerî reaksiyon göstermesi dikkate alındığında Romanya ve Moldova'nın birleşme konusu Ukrayna'daki savaş hattının Transdinyester üzerinden Balkanlar'ın kuzeyine doğru yayılma olasılığını artırmakta.

¹ <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43583080>

² <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43583080>

Transdinyester'in yanı sıra Gagauz Özerk Yeri de birleşmeye karşı yükselecek reaksiyonun merkezlerinden olma potansiyeli taşımakta. Zira Gagauz Özerk Yeri Başkanı Yevgeniya Gutsul, Moldova'nın Romanya'yla birleşmesi halinde Gagavuzya'nın bağımsızlık ilan edeceğini açıkça belirtti. Gutsul, "Herhangi bir birlikçi girişim, Gagavuzya'nın ayrılması ve bağımsız bir Gagavuz cumhuriyetine dönüş prosedürünün derhal başlatılması anlamına gelmektedir. Birçok komşu Moldova ve Bulgar köyünün sakinlerinin bizi destekleyeceğinden ve bize katılacağından eminiz" şeklinde ifadelerde bulundu.³

SSCB'nin dağılmasıyla kısa süreliğine bağımsızlık kazanan Gagauzya, daha sonra Moldova'ya özerk bölge olarak dahil olmuştu. Çoğunluğu Ortodoks Türklerden oluşan Gagauz bölgesinde Rusça yaygın olarak kullanılmakta. Ayrıca bu bölgede Moldova'da güçlenen Batı yanlısı tutuma karşı Rusya ile iyi ilişkiler geliştirmeyi önceleyen bir eğilim hâkim. Bu nedenle, Romanya'yla birleşme halinde Rusya'nın Transdinyester üzerinden göstereceği reaksiyona Gagauz özerk yerinin de dahil olma olasılığı bulunmakta.

Genel hatlarıyla bakıldığında AB, Rusya'nın Ukrayna'daki saldırganlığına karşı gösterdiği "genişleme" reaksiyonuyla, dolaylı olarak Doğu Avrupa'da yeni krizlerin ortaya çıkacağı bir atmosferin doğmasına vesile oldu. Öyle ki Moldova'nın AB'ye katılım sürecini kısaltmak üzere Romanya'yla birleşmeye yönelmesi, Transdinyester ve Gagauz Özerk Yeri merkezli yeni bir Batı-Rusya çatışmasına gebe. Savaşın Balkanlar'ın kuzeyine doğru yayılması, halihazırda gerilimin yüksek olduğu Batı Balkanlar'da domino etkisi yaratma potansiyeline sahip. AB, dış politika aracı olan "genişleme" stratejisinde revizyona gitmedikçe Doğu Avrupa ve Balkanlar giderek istikrarsızlığa sürüklenecek gibi görünüyor.

Okan Can, "Büyük Batı-Rusya Çatışmasına Götürecek Bir Kilometre Taşı: Romanya ve Moldova'nın Birleşme İdeali" <https://www.fikirtepedi.com/dis->

³ <https://www.cumhuriyet.com.tr/dunya/gagavuzyadan-romanyaya-birlesme-yaniti-moldova-bolunuyor-mu-2194065>

[politika/buyuk-bati-rusya-catismasina-goturecek-bir-kilometre-tasi-romanya-ve-moldovanin-birlesme-ideali/](#) (Yayın Tarihi: 5 Eylül 2024).